

Кафедра української мови

**ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ
МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 1

Рівне-Острого-Оломоуць – 2011

УДК
ББК
Р

Лінгвістичні студії молодих дослідників : Збірник наукових праць. – Рівне-Остроголомоуць : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2011. – 176 с.

Вернюк Назар

(Науковий керівник – Степанова О. І., кандидат філологічних наук, доцент)

ЕПІТЕТИ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У статті проаналізовано особливості функціонування епітетів і їхні функції в мовотворчості Лесі Українки, розглянуті способи і прийоми актуалізації слова в контексті.

Ключові слова: поетичне слово, епітет, троп, поетичне мовлення, актуалізація значення, лексема.

В статье анализируются особенности функционирования и функции эпитетов в поэтических произведениях Леси Украинки, рассматриваются способы и приемы актуализации слова в контексте.

Ключевые слова: поэтическое слово, эпитет, троп, поэтическая речь, актуализация значения, лексема.

In the article are analyzed the special features of functioning and function of epithets in the poetic works Of Lesi of Ukrainian, methods and approaches of the updating of word in the context are examined.

Key words: poetic word, epithet, paths, poetic speech, the updating of value, lexeme.

Своєрідність поетичної мови полягає в тому, що в структурі твору, як в конкретному її вияві, здійснюється «емоційно-образна, естетична трансформація засобів загальнонародної мови» [1, с. 185]. Поетичної трансформації в умовах художнього контексту зазнає і слово. Як зазначають лінгвісти, «поетичне слово виростає з оточуючого нас світу реальності» [2, с. 38].

Слово, будучи відкритою мовною системою, постійно розвивається, набуває нових семантико-стилістичних якостей, виявляє можливості для відтворення думок і почуттів людини. Найбільше творчих трансформацій зазнає слово в поетичному мовленні, орієнтованому на образність, експресію та емоційність уже самою своєю природою.

Поетичне світобачення реалізується на трьох рівнях: у поетичному слові, поетичній моделі та поетичному мовленні.

Змістом поетичного слова є поетичний об'єкт, «який виникає у свідомості тільки разом зі словом і лише в одному – наданому автором обличчі» [3, с. 40]. Він злитий саме з цим словом, невідривний від нього, залишається з ним та в ньому.

Те, що виникає зі слова та містить у собі погляд поета на світ, є внутрішньою його формою. Саме вона, «як осереддя поетичного в мові і мовного в поезії» [3, с. 41], надає слову поетичної номінації.

Залежно від способу взаємодії внутрішньої форми та значення виділяється кілька типів поетичних слів.

Поетичне слово – це більше, ніж звичайне слово, оскільки воно не лише інакомовно позначає об'єкт, а й моделює процес його пізнання і містить у собі інформацію про емоційний стан поета, створюючи у підсумку «порівняно широке значення за допомогою одиночного словесного образу» [1, с. 345].

Учені виділяють кілька типів моделювання світу, серед яких особлива роль належить тропам, тобто вживанню слів у переносному, образному значенні. Звичайно, асоціативність та символічне значення поетичного слова теж пов'язані з образним слововживанням, а символ є навіть тропом, проте характеристика слова в системі поетичного тропу становить необхідний аспект аналізу його семантичної структури, розгляду значеннєвої місткості.

Універсальна модель поетичного слова описується мовознавцями як лексема, семантика якої породжується взаємодією різних принципів моделювання [3, с. 41].

Метою статті є характеристика поетичного слова Лесі Українки у структурі деяких видів поетичного тропу, а саме епітета.

У системі тропів епітет відноситься до простих видів образного перенесення значень, тоді як метафора з усіма її різновидами – до складних.

Епітет – художнє означення або обставина способу дії, які образно змальовують особу, предмет, дію чи явище або виражають емоційне ставлення до них [4, с. 160]. Поетичні епітети повинні покликані бути засобом виразності, емоційності, естетичної оцінки змальованих предметів і явищ дійсності.

У поетичній мові Лесі Українки основними функціями поетичних епітетів є зображувальна й оціночна функції, які здебільшого суміщаються і підпорядковуються функції естетичній: *Розтопленням сріблом блищать річки – То ж матінка-натура чарівниця розмотує стобарвнії нитки* (с. 18); *То ж тепера весна золота!* (с.26); *Вічно смутная сосна* (с. 36) та ін.

Поетичні слова не можуть залишатися незмінними у своїй семантико-стилістичній функції. Підтвердження цього можуть бути назви кольорів, які стали певною мірою поетичними символами, і новаторське вживання назв із семантикою кольору створює емоційно-оцінне метафоричне значення: *У темних темницях нема ні віконця, Не видно з них світла ні ясною сонця! А світ такий красний, хороший, розкішний!* (с. 22).

Поетичною традицією освячується вживання піднесеного, з позитивним емоційним змістом епітета *красний*. У поетичному осмисленні Лесі Українки ознака *красний* поєднує і семантику кольору, і загальну позитивну оцінку, тобто хороший, яка закріплена за цим кольором у фольклорній традиції: *Його сонечко пестить кохано, Красним-ясним промінням вітає* (с. 21); *Літо краснеє минуло* (с. 9); *Славути красної бори соснові* (с. 18).

Поетеса використовує у віршах і назву інших кольорів, зокрема *червоний, багряний, зелений, білий, чорний* тощо.

Досить цікавим є символічний образ червоного місячного променя: *В небі місяць зіходить смутний, Поміж хмарами вид свій ховає, Його промінь червоний, сумний Поза хмарами світить-палає* (с. 15).

У природі червоного забарвлення у променів місяця немає. Уже сама незвичність такого художнього означення (*червоний*) для місячного вказує на те, що це переносне значення, яке приховує в собі елемент символічного. *Червоний* колір та його відтінки (*кривавий, багряний*) у поезії Лесі Українки часто виступає епітетом-означенням до різних предметів і явищ дійсності. Здебільшого використовуються символічні образи *червоних або кривавих осінніх троянд, багряного золота, багряних квітів, багряної іскри* тощо.

Семантика прикметника *зелений*, яка пов'язана із передачею зеленого кольору, вважається лінгвістами досить прозорою. Тут переважає зв'язок із рослинним світом, що виділяється зеленим кольором. Поетична традиція зумовлює використання лексеми *зелений* саме з таким семантико-емоційним значенням: *З вітром сосна розмовляла, Вічно зелена сосна* (с. 36); *Краще йди в темний гай, у зелений розмай* (с. 37); *На зеленому горбочку* (с. 9).

У семантиці прикметника білий Леся Українка активізує пряму вказівку на колір, наприклад: *конвалія біла* (с. 27); *проліски білі* (с. 42).

Значення кольору нейтралізується у поетичних метафорах, в яких прикметник *білий* набуває широке значення позитивної емоційної оцінки, виступає символом чистоти: *Чи хмариночка легкая, біла Геть по небі гуляє, по волі?* (с. 21).

У семантиці прикметника *чорний* поетичне мовлення активізує і пряму вказівку на колір, і переносне значення «важкий, безпросвітний, безрадінний»: *Я дивлюсь на сю чорну безодню. Де спить моя думонька, де? Де б не спала, навіки припала, Так, як любе життя молоде* (с. 56).

Таким чином, епітети виступають у зображувальній та оціночній функціях, що здебільшого суміщаються і підпорядковуються функції естетичній. Особливе стилістичне навантаження припадає на кольористі епітети. Майстерність Лесі Українки виявляється в тому, що вона знаходить у семантиці відповідного кольору компоненти, які підкреслюють несподіваність та оригінальність поетичних асоціацій, послуговуються різноманітними прийомами нейтралізації семантики кольору для створення інших конкретно-чуттєвих образів.

Література:

1. Виноградов В. В. О теории художественной речи / В. В. Виноградов. – М. : Наук, 1971. – 510 с.
2. Єрмоленко С. Я., Пустовіт Л. С. У джерелі поетичного слова / С. Я. Єрмоленко, Л. С. Пустовіт // Мовознавство. – 1985. – №5. – С. 37–43.
3. Лазебник Ю. С. Від поетичного слова до поетичної мови / Ю. С. Лазебник // Мовознавство. – 1994. – №1. – С.40–45.
4. Українська мова: Енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
5. Українка Леся. Зоря поезії / Леся Українка. – Донецьк : АТЗТ «Видавництво «Донеччина», 2008. – 352 с.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

ДИНАМІКА ГРАМАТИЧНОГО ЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Васильчик Ольга

СТРУКТУРА Й СИНТАКСИЧНІ ФУНКЦІЇ ПОРІВНЯНЬ –
ПРЕДИКАТИВНИХ КОМПОНЕНТІВ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ УЛАСА САМЧУКА) 4

Жолобчук Анна

ЛОГІКО-ГРАМАТИЧНІ АСПЕКТИ КАТЕГОРІЇ ПРИЧИНИ
У СКЛАДНОСУРЯДНОМУ РЕЧЕННІ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ О.КОБИЛЯНСЬКОЇ) 7

Жолобчук Анна, Остапюк Наталія

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ
НАЗВ ЯВИЩ ПРИРОДИ У СЛОВНИКУ ПОЕТІВ ХХ СТОЛІТТЯ 12

Ковтонюк Людмила

СЕМАНТИКА ДВОВАЛЕНТНИХ ДІЄСЛІВ РУХУ
В ДРАМІ «СОЛОДКА ДАРУСЯ» МАРІЇ МАТІОС 16

Козачук Ольга

ЛЕКСИЧНО НЕ ВИРАЖЕНІ СУБ'ЄКТНІ СИНТАКСЕМИ 19

Ланова Тетяна

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АКТУАЛІЗОВАНИХ
ГРАМАТИЧНИХ ФОРМ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ
(НА МАТЕРІАЛІ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ) 21

Новосад Ірина

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛІПТИЧНИХ РЕЧЕНЬ
У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ 28

РОЗДІЛ II.

ЛЕКСИКА І ОНОМАСТИКА В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Андишула Юлія

МЕТАФОРА-ІМЕННИК У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО 32

Вернюк Назар

ЕПІТЕТИ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ 34

Легкобит Дарина

СТРУКТУРА ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ АНТРОПОНІМІВ
У ТВОРАХ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО 36

Макарець Юлія

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРИФРАЗОВОЇ НОМІНАЦІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПОЧАТКУ ХХІ СТ. 38

Моисеева Анастасия

ПРЕЦЕДЕНТНЫЕ ФЕНОМЕНЫ
В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ СМИ 41

Онищук Олена

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ТОПОНІМІЧНІ ПАРАЛЕЛІ 44

Соколова Тамара

ЛЕКСИЧЕСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ
ФРАНЦУЗСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ 47

Стецюк Олена

СИНОНІМІЧНИЙ РЯД ТА ЙОГО СТРУКТУРА
В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА 50

Струганець Юрій

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ ЛЕКСИКИ "НАЗВИ ГРАВЦІВ
ФУТБОЛЬНИХ КОМАНД" В УКРАЇНСЬКОМУ СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ 53

Усач Наталія

ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНТЕКСТУАЛЬНИХ СИНОНІМІВ
У ТВОРЧОСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 55

РОЗДІЛ III.

ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКА НЕОЛОГІЯ ТА НЕОГРАФІЯ

Басараба Іванна

СЛОВЕСНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ ЛІНИ КОСТЕНКО 58

Вдович Тетяна

ФОЛЬКЛОРНА ОСНОВА ОКАЗІОНАЛЬНИХ ФЛОРОЛЕКСЕМ
У ПОЕЗІЇ ХХ – ХХІ СТОЛІТТЯ 60

Галабурда Ірина, Одарієва Ірина

АВТОРСЬКІ ЛЕКСИЧНІ НОВОТВОРИ
НА ПОЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ РОСЛИННОГО СВІТУ 64

Денищук Ірина

СЕМАНТИКА АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ
У ПОЕЗІЇ ПАВЛА САВЧЕНКА 67

Ірина Іжелюк, Ганна Килюшик, Ілона Козак

АВТОРСЬКІ НАЗВИ ЕЛЕМЕНТІВ ЛАНДШАФТУ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ 71

Кирилюк Ольга

ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ НОМІНАЦІЇ
В ПОЕЗІЇ ПАВЛА ТИЧІНИ 73

Коритнюк Надія

СКЛАДНІ ПРИКМЕТНИКОВІ НОВОТВОРИ В ПОЕЗІЇ АНДРІЯ МАЛИШКА 77

Кравченко Катерина

СЕМАНТИКА АВТОРСЬКИХ НАЗВ ЕМОЦІЙ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 79

Кривко Любов

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ
АРКАДІЯ КАЗКИ ТА ПАВЛА ТИЧІНИ (КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ) 82

- Криворучко Антоніна, Хороша Наталія**
ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ КОСМОНІМИ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 86
- Максимчук Віталій**
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ
ІЗ ЗАПОЗИЧЕНИМИ АФІКСОЇДАМИ 88
- Поліщук Оксана**
ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ ПРИКМЕТНИКИ З НУМЕРАТИВНИМ
КОМПОНЕНТОМ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 92
- Рожко Іванна, Рожко Оксана**
АВТОРСЬКІ НОМІНАЦІЇ ОСІБ У ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ-ДИСИДЕНТІВ 94
- Тимочко Ольга**
СТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛОВОТВОРЧОСТІ
ПОЕТІВ-ДИСИДЕНТІВ 60 – 70-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ 97
- Шнайдрок Людмила**
СЛОВНИК АВТОРСЬКИХ НОМІНАЦІЙ ПТАХІВ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОЛІТТЯ 102

РОЗДІЛ IV.

ЛІНГВОДИДАКТИКА І ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ МОВИ

- Віхтюк Марина**
ОСОБЛИВОСТІ МОВИ ТЕЛЕКАНАЛУ СТБ 106
- Ігнатюк Наталія**
ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА
ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА
(НА МАТЕРІАЛІ КОНФЕСІЙНОГО СТИЛЮ) 109
- Корнелюк Юлія**
СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 112
- Тишко Наталія**
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ
ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА (НА МАТЕРІАЛІ ПРЕСИ) 115

РОЗДІЛ V.

КОМПАРАТИВІСТИКА

- Архангельська Тетяна**
СИМЕТРИЧНЕ Й АСИМЕТРИЧНЕ
В НОМІНАТИВНІЙ ПІДСИСТЕМІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ 119
- Гаврилюк Катерина**
ПРОБЛЕМИ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ НАЦІОНАЛЬНО МАРКОВАНИХ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ 122
- Călăraș Angela**
COLOUR IDIOMS AND THEIR SEMANTIC PECULIARITIES
IN ENGLISH AND ROMANIAN 125

Тихонова ОксанаОЗНАКИ ТА ЕТАПИ АДАПТАЦІЇ АБРЕВІАТУР-АНГЛІЗМІВ
У СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКІЙ І КИТАЙСЬКІЙ МОВІ ЗМІ 128**РОЗДІЛ VI.****ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА****Виходилова Зденька**ПЕРЕВОДЧЕСКИЙ СЕМИНАР
НА КАФЕДРЕ СЛАВИСТИКИ ОЛОМОУЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТА 134**Гладикова Мартина**РАССКАЗ Р. ГЕРАСИМОВОЙ «РЕКА ЖИЗНИ»
ДЛЯ ЧЕШСКОГО ЧИТАТЕЛЯ 135**Зилварова Никола**

АШОТ БЕГЛАРЯН – «ДЕНЬ РОЖДЕНИЯ» 138

Котаскова МартинаПЕРЕВОД НА ЧЕШСКИЙ ЯЗЫК ФРАГМЕНТА РАССКАЗА ДИНЫ РУБИНОЙ
«ДВОЙНАЯ ФАМИЛИЯ» 140**Лизлова Елишка**РАССКАЗ М. АЛФЕРОВОЙ «ПОГЛОЩЕНИЕ»
ДЛЯ ЧЕШСКОГО ЧИТАТЕЛЯ 144**Мерзова Радана**LIDOVÁ PÍSEŇ JAKO PROSTŘEDEK PRVNÍHO KONTAKTU MEZI SLOVANSKÝMI
SVĚTY (ČESKO-UKRAJINSKÉ VZTAHY) 149**Мразкова Гана**ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ НА НОВИЙ СЛОВНИКОВИЙ СКЛАД
В УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ЧАСОПИСАХ 154**Тардонова Михаела**ПЕРЕВОД НА ЧЕШСКИЙ ЯЗЫК РАССКАЗА Е. АНТОНОВА
«МИЛАЯ, Я ГОТОВ....» 157**Хокрова Ярмила**

РАССКАЗ ЗАХАРА ПРИЛЕПИНА «СЕРЖАНТ» 160

Олійник АнастасіяПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ УСНОГО СИНХРОННОГО
ТА ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДІВ .....163**РОЗДІЛ VII.****ФОЛЬКЛОР У ПАРАДИГМІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ НАУКИ****Терновий Ярослав**СИМВОЛІЗМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ
(НА МАТЕРІАЛІ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ ПОДІЛЬСЬКОГО КРАЮ) 167

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 170